

УДК 793.31

Цитування:

Гутник І. М. Олександр Колосок – соліст танцювальної групи заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 64-68.

Gutnyk I. (2020). Alexander Kolosok – soloist of the dancer group of G. Veryovka honored ukrainian folk choir. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. prats', 38, 64-68 [in Ukrainian].

Гутник Ірина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри хореографічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-6492-370X>
i.gutnyk@ua.fm

ОЛЕКСАНДР КОЛОСОК – СОЛІСТ ТАНЦЮВАЛЬНОЇ ГРУПИ ЗАСЛУЖЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ ІМ. Г. ВЕРЬОВКИ

Мета статті: простежити та з'ясувати особливості творчого шляху заслуженого артиста України, лауреата міжнародних конкурсів, професора Олександра Петровича Колоска, виокремивши його діяльність як артиста танцювальної групи Заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки. **Методологія дослідження.** Для досягнення мети було використано загальнонаукові методи теоретичного й емпіричного рівнів: аналізу та узагальнення науково-теоретичних основ дослідження, логічного методу, методу інтерв'ю. **Наукова новизна.** У статті вперше висвітлено творчу діяльність О. Колоска на посаді соліста танцювальної групи Заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки, а також введено у науковий обіг матеріали інтерв'ю з О. Колоском, які до цього часу не були опубліковані. **Висновки.** Важливою віхою у професійній кар'єрі митця була робота в Українському народному хорі. Як виконавець Олександр Колосок вражав своєю технічною майстерністю, віртуозністю, вмінням створювати яскраві сценічні образи. Упродовж десятиліть він самовіддано танцював сам, набуваючи багатого досвіду, а згодом став навчати цьому інших, зосередившись на теоретичних і практичних аспектах розвитку українського народно-сценічного танцю. Саме насичена виконавська діяльність стала тією основою, на якій сформувався талант О. П. Колоска як педагога і науковця, видатного теоретика українського мистецтва танцю.

Ключові слова: Олександр Колосок, народна хореографія, український народно-сценічний танець, хор ім. Г. Верьовки.

Gutnyk Iryna, Pedagogical Science Candidate, Senior Lecturer of Choreography Department of Kyiv National University of Culture and Arts

Alexander Kolosok – soloist of the dancer group of G. Veryovka honored ukrainian folk choir

The purpose of the article is to trace and find out the peculiarities of the creative path of the Honored Artist of Ukraine, winner of international contests, Professor Oleksandr Petrovich Kolosok, highlighting his activities as an artist of the dance group of G. Veryovka Honored Ukrainian Folk Choir. **Research methodology.** To achieve this goal, general scientific methods of theoretical and empirical levels were used: analysis and generalization of scientific and theoretical bases of research, logical method, interview method. **Scientific novelty.** The article covers for the first time the creative activity of O. Kolosok as a soloist of the dance group of G. Veryovka Honored Ukrainian Folk Choir, as well as materials of interviews with O. Kolosok, which have not been published so far, have been put into scientific circulation. **Conclusions.** An important milestone in the artist's professional career was his work in the Ukrainian Folk Choir. As a performer, Oleksandr Kolosok impressed with his technical skill, virtuosity, and ability to create vivid stage images. For decades, he danced selflessly, gaining extensive experience, and later began to teach it to others, focusing on theoretical and practical aspects of the development of Ukrainian folk stage dance. It was the intense performing activity that became the basis on which Kolosok 's talent was formed as a teacher and scientist, an outstanding theorist of Ukrainian dance art.

Key words: Oleksandr Kolosok, folk choreography, Ukrainian folk-stage dance, G. Veryovka choir.

Актуальність теми. Аналізуючи творчу спадщину відомих діячів мистецтва, доцільно визначити й охарактеризувати основні етапи їхньої біографії, що зумовили напрям подальшої діяльності митця. Такі етапи можна чітко простежити і у творчості Олександра Колоска. Загалом творчий доробок відомого українського артиста, балетмейстера, педагога і науковця досить значний, але на сьогодні немає жодної ґрунтовної праці, яка б висвітлювала його творчий шлях. Зокрема, залишалась практично поза увагою дослідників діяльність О. Колоска як танцівника, що передувала його подальшій багаторічній педагогічній і науковій діяльності. У цьому плані особливої актуальності набуває дослідження періоду 1955-71 років – часу, коли Олександр Колосок працював артистом танцювальної групи в Заслуженому українському народному хорі ім. Г. Верьовки.

Огляд літературних джерел. Діяльність славетного хору ім. Г. Верьовки проаналізували у своїх працях М. Бурбан [1], О. Рожок [7], О. Скопцова [8]. Період професіоналізації українського народного хореографічного мистецтва на поч. ХХ ст. висвітлено у дослідженнях Т. Луговенко [4] та Л. Маркевич [6]. Загальні відомості про О. Колоска подано у довіднику В. Туркевича [9]. Біографію митця, перелік його творчих здобутків та наукових праць наведено у довіднику «Майстри народно-сценічного танцю», упорядником якого був сам О. Колосок [5]. Виконавська діяльність Олександра Колоска досі не була предметом спеціального наукового дослідження.

Мета статті: простежити та з'ясувати особливості творчого шляху заслуженого артиста України, лауреата міжнародних конкурсів, професора Олександра Петровича Колоска, виокремивши його діяльність як артиста танцювальної групи в Заслуженому українському народному хорі ім. Г. Верьовки.

Виклад основного матеріалу. Олександр Колосок та його брат-близнюк Петро народилися 16 червня 1932 року в багатодітній робітничій родині в місті Запоріжжя. Їхні батьки все життя пропрацювали на заводі «Комунар» з виробництва сільгосптехніки: батько, Петро Іванович, – на збиральному виробництві, мама, Ольга Іванівна, – в цеху полотен. Ще в дитинстві у Олександра та Петра проявився хист до танцю, коли вони обоє почали займатися у шкільному танцювальному колективі. А згодом, під час навчання у ремісничому училищі та вже працюючи на заводі «Комунар», брати завжди брали активну участь у художній самодіяльності. Варто зазначити, що танцювальні здібності виявилися і в інших дітей – Миколи, Сергія та

Віктора. Всі вони свого часу теж прийшли на завод і всі одразу ставали активними учасниками заводської художньої самодіяльності [3].

На той час на теренах колишнього СРСР на державному рівні почало проводитися чимало заходів, які сприяли розвитку художньої самодіяльності, піднімаючи аматорське мистецтво на вищий рівень. Досить поширеними були різноманітні огляди творчих колективів профспілок, колгоспної самодіяльності, огляди танцюристів-солістів. Згодом розпочинається процес професіоналізації хореографічного мистецтва, в усіх колишніх союзних республіках починають з'являтися професійні ансамблі. Спочатку в Москві створюють Державний ансамбль народного танцю СРСР, керівником якого стає Ігор Моїсєєв (1936р.), а у 1937 році в Україні Павло Вірський і Микола Болотов очолюють Державний ансамбль танцю УРСР [4].

Слід зазначити, що чимало професійних колективів, створених у 30-40-і роки, існують і донині. Завдяки їхній насиченій гастрольній діяльності глядачі у різних країнах світу змогли ознайомитися з українським народним танцем і оцінити високий мистецький рівень народно-сценічної хореографії. Але на той час перші поїздки та виступи за кордоном позитивно вплинули на подальше становлення й розвиток української народної хореографічної культури.

У 1951 році Олександра та Петра Колосків – активних учасників художньої самодіяльності, запросили на роботу в Ансамбль пісні й танцю УРСР. Саме тут вони набували першого досвіду роботи у якості професійних виконавців. Природне обдарування, талант, наполегливість та повна самовіддача в роботі сприяли тому, що брати Колоски невдовзі стали солістами танцювальної групи. Згодом свою професійну кар'єру їм довелося продовжувати в Ансамблі пісні й танцю Центральної групи військ у місті Баден (Австрія), де брати проходили службу в армії з 1952 по 1955 рр. За цей час вони суттєво удосконалили свою виконавську майстерність, адже колектив проводив насичену концертну діяльність, як в Австрії, так і за її межами [3].

Наступною і вагомою віхою у житті, а також у професійному зростанні братів Колосків стала робота в танцювальній групі Українського народного хору (згодом Державного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки (1964 р.), а нині – Національного заслуженого академічного українського народного хору України ім. Г. Верьовки), куди їх запросили після демобілізації [11].

В Україні ще у 20-ті роки ХХ ст. на хвилі відродження української культури та духовності починає активно розвиватися хорове мистецтво.

Крім того, створюються професійні ансамблі пісні й танцю, в яких особлива увага приділяється танцювальним групам. Репертуар таких колективів складався не лише з вокальних номерів, а й з вокально-хореографічних та суто танцювальних. Ця тенденція, започаткована у 30-х роках, продовжується і в наступні десятиліття. Так, у 1939 р. було створено Державний гуцульський ансамбль пісні і танцю. У 1940–50 рр. засновані Національний заслужений академічний український народний хор України ім. Г. Верьовки (1943 р.); Заслужений академічний буковинський ансамбль пісні і танцю України (1944 р.); Заслужений академічний Закарпатський народний хор (1945 р.); Заслужений Прикарпатський ансамбль пісні і танцю України «Верховина» (Дрогобич) (1946 р.); Черкаський державний академічний заслужений український народний хор (1957 р.); Поліський академічний ансамбль пісні і танцю «Льонок» (Житомир) (1958 р.) [1].

Український народний хор швидко здобув заслужену славу й популярність в нашій державі та за її межами. Виступи колективу стали помітним явищем не лише в українській (на той час вона була одним із проявів радянської) культурі, а й вагомим здобутком світового вокального й танцювального народного мистецтва. Вокально-хореографічні композиції, сюїти, програми, що славили працю і велич нашого народу, пропагували повагу та любов до своєї національної культури, виховували національну свідомість в умовах тоталітарної системи та примусової русифікації. І хоча поряд із народними перлинами в програмах було чимало творів про героїв соціалістичної праці та про «непорушну дружбу радянських народів-братів», колектив збагачував українську народну пісенну та хореографічну культуру [8].

Величезною популярністю користувалися виступи як співаків, так і танцювальної групи колективу. Художньо узагальнюючи і розвиваючи елементи народної хореографії, використовуючи творчі ресурси професійного мистецтва, ансамбль створював нові сценічні форми, прагнучи до яскравого відтворення народного стилю, глибокого розкриття в танці національного образу і характеру.

Поєднання яскравої народної форми та безпосередності виконання з технічними й акторськими досягненнями професійної хореографічної школи завдячувало і появі в ансамблі нової генерації танцівників, яким притаманна була творча індивідуальність й висока виконавська культура. До відбору танцюристів тут ставилися ретельно, навіть прискіпливо, віддаючи перевагу природному

обдаруванню перед набутими раніше професійними навичками [8].

Брати Колоски стають солістами танцювальної групи Українського народного хору у 1955 році. І саме з цього часу почався їх шлях до слави та народного визнання.

З перших днів роботи у прославленому колективі виявилось, що в тому багажі виконавської техніки, який брати Колоски придбали раніше, було багато хорошого, свіжого, своєрідного, але разом з тим і чимало зайвого. Майстерність братів шліфувалася на репетиціях, які проводив балетмейстер, заслужений артист УРСР Леонід Калінін (обіймав посаду балетмейстера 1968–1970 рр.) [10]. А постійні настанови художнього керівника колективу Григорія Верьовки про розуміння танцю, про, так би мовити, його «душу», емоційну наснагу допомагали танцівникам глибше й чіткіше усвідомити суть своєї професії [3]. Олександр Колосок згадував, що керівники колективу та колеги цінували його не лише за гарну технічну підготовку, а й за те, що він проявляв творчу ініціативу, пропонуючи власні рішення в роботі над тим чи іншим танцем. У масових танцях балетмейстер завжди доручав йому сольні партії. Крім того, величезним успіхом глядачів користувались і танцювальні дуети братів-близнюків [3].

Керівництво Українського народного хору, оцінивши здібності і, водночас, різючу схожість Олександра і Петра, наряду з участю у масових танцях, випускає братів з окремими, виключно для них поставленими номерами. Колоски були неповторними, наприклад, у лірико-жартівливій хореографічній мініатюрі «Дівчина по воду йшла». Дівчина-красуня, яка закохалася у хлопця, несподівано для себе з'ясовує, що їх двоє, і довго не може з'ясувати, хто ж із них насправді її милий, адже вони обидва чорночубі, дотепні, симпатичні. А близнюки в цьому номері демонстрували не лише свою віртуозність та виконавську майстерність, а й акторські здібності. І вже зовсім іншими брати були у танці-дуеті «Буковинські парубки». В запальному іскрометному ритмі веселі карпатські лісоруби спочатку злагоджено – рух в рух – хвацько витинали закаблуками традиційні буковинські вистукування, а потім починали змагатися один з одним, хто кого перетанцює, виконуючи складні рухи та трюки. Танок супроводжувався задерикуватими вигуками, свистом, і все це – з непідробним народним гумором [3].

Колоскам були притаманні невимушеність і легкість у танцях. Найважчі стрибки й піруети вони виконували, ніби бавлячись, – граційно і просто. І ця позірна простота, якій передувала

безліч репетицій, завжди приносила братам заслужений успіх.

За час роботи в Українському народному хорі Олександр і Петро Колоски успішно виступали в Москві під час Декад української літератури та мистецтва, за що отримали урядові нагороди, зокрема медаль «За доблесний труд» (1951 р.). Медаллю «За трудову відзнаку» був нагороджений у 1961 році. Окремо як солісти брати Колоски представляли мистецтво радянської України на всесвітніх фестивалях молоді і студентів у Відні (1959 р.) та Хельсінкі (1962 р.). І з обох цих фестивалів вони поверталися на Батьківщину лауреатами, нагородженими золотими медалями [5].

Робота в ансамблі – а це понад 250 концертів – стала для братів Колосків не лише школою професійної танцювального мистецтва, вона сформувала їхній світогляд, їхнє розуміння розвитку народної хореографії. Крім того, багато дали численні поїздки, різноманітні цікаві зустрічі, знайомства з колегами з інших країн та просто спілкування з глядачами. Так приходило розуміння непересічного значення народної творчості, в тому числі танцювального мистецтва, в житті нації, в духовному вихованні молоді, у культурному житті загалом.

Як зазначають джерела, колектив користувався великою популярністю і заслуженим визнанням, і всюди, де б він не побував, глядачі були зачаровані не лише українською піснею, танцем, а й самими виконавцями – молодими, енергійними, завзя-тими. Олександр Колосок згадував: тогочасна преса писала, «що виступи братів Колосків – це поєднання сили і грації, простоти і витонченості, життєрадісності. Так, газета «Ель Ельдорадо» (Мексика) після гастролей Українського народного хору відзначала, що ніколи місцева публіка не бачила такого прекрасного видовища... Здавалося, зал вибухне від нескінченних овацій...» [3].

У 1967 році за високий рівень професіоналізму, за популяризацію українського народного хореографічного мистецтва солістам балету Державного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки Олександр та Петру Колоскам було присвоєно почесне звання «заслужений артист Української РСР» [5].

Загалом за час роботи солістом танцювальної групи Українського народного хору (1955-1971 роки) О. Колосок виступав не лише в низці міст України, а у республіках колишнього СРСР – Росії, Латвії, Литві, Естонії, зарубіжних країнах – Франції, Канаді, Мексиці. За власними підрахунками Олександра Петровича, за цей час він узяв участь у 1420 концертах.

Безумовно, робота в народному хорі ім. Г. Верьовки була найпомітнішою віхою у творчому житті О. Колоска, однак не слід забувати і про інші здобутки артиста. Так, у 1957-58 роках О. Колосок бере участь як артист естради в гастролях Державного естрадного оркестру України, який виступав в Україні, Росії, Казахстані, Узбекистані, Киргизії [3].

Брати Колоски завершили свою діяльність в Українському народному хорі 1971 р. і влаштувалися солістами естради у Воронежську філармонію (Росія). Така зміна місця роботи та країни була зумовлена соціально-економічними умовами того часу. Сам Олександр Петрович пояснив, що на той час пенсія за вислугу років для танцюристів була мізерною, а тому всі виконавці змушені були кудись їхати, щоб заробити максимальну пенсію – 120 карбованців. Вони з братом прийняли запрошення від Героя соціалістичної праці, народної артистки СРСР Марії Морозовцевої та два роки пропрацювали у її бригаді, виступаючи перед трудівниками Сибіру і Далекого Сходу. Ця робота принесла братам Колоскам не лише моральне задоволення, а також дала змогу отримати престижну пенсію. Пізніше О. Колосок згадував, що, виступаючи на гастролях в Сибіру, на Алтаї, Далекому Сході, в Україні, він взяв участь у 550 концертах [3].

Отже, багаторічна виконавська діяльність Олександра Колоска проходила у складі провідних професійних колективів, в яких він завжди обіймав посаду соліста: 1951 р. – Ансамбль пісні і танцю; 1951-1955 рр. – Ансамбль пісні і танцю Центральної групи військ; 1955-1971 рр. – Державний заслужений український народний хор ім. Г. Верьовки; 1957-1958 рр. – Державний естрадний оркестр України; 1971-1973 рр. – Воронежська філармонія [3].

Закінчити свою професійну кар'єру брати Колоски вирішили, будучи солістами, маючи чудову фізичну форму та вагомий авторитет серед колег і балетмейстерів, керівників професійних колективів. «*Ми хотіли піти зі сцени в zenіті слави, залишитися у пам'яті глядачів не старіючими артистами, а віртуозами, солістами колективу. Тому, хоч нам і пропонували продовжувати свою танцювальну кар'єру, ми з братом прийняли одностайне рішення*» – зазначив О. Колосок [3].

Далі дороги братів розійшлися. Петро Колосок у 1973–1998 роках працював художнім керівником і головним балетмейстером дитячого зразкового хореографічного ансамблю «Веселка» (м. Київ). Помер П. П. Колосок у 2004 році. Олександр Колосок обрав для себе шлях педагога і науковця. Отриманий досвід танцівника, багатий практичний багаж знань він мріяв передавати

молодим артистам, розвивати теорію українського танцю й хореографічне мистецтво України загалом. Закінчивши трудову діяльність як виконавець, О. Колосок отримав змогу впроваджувати свої наукові й методичні розробки, ідеї, задуми у мистецьких вищих навчальних закладах – майже 30 років у Київському національному університеті культури і мистецтв, а згодом – у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. О. П. Колосок пішов з життя 14 лютого 2020 року.

Висновки. Важливою віхою у професійній кар'єрі Олександра Колоска була робота в Українському народному хорі, де він та його брат Петро були артистами танцювальної групи. Як соліст-виконавець Олександр Колосок вражав глядачів своєю технічною майстерністю, віртуозністю, вмінням створювати яскраві сценічні образи. Робота у Заслуженому українському народному хорі ім. Г. Верьовки (й за сумісництвом – в «Укрконцерті») в 1955-1971 роках стала для О. Колоска стартовим майданчиком для втілення мрії про передачу свого практичного досвіду та знань майбутнім артистам і хореографам, а також дала поштовх до наукового вивчення теоретичних і практичних аспектів розвитку українського народно-сценічного танцю.

Література

1. Бурбан М. На шляху до професіоналізму. *Молодь і ринок*. 2011. № 11. С. 82–86.
2. Гутник І. Олександр Колосок: душею – до танцю, серцем – до педагогіки. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. [упор. А. М. Підлипська], м. Київ, 25 квітня 2020 р.* Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2020. С. 20–23.
3. Інтерв'ю з О. Колоском, Київ, 25 квітня 2002 р. / Взяла І. Гутник. Рукопис.
4. Лугovenko T. G. Дитячі аматорські колективи народного танцю в контексті розвитку хореографічної культури України ХХ – початку ХХІ століття. : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01. Київ, 2012. 16 с.
5. Майстри народно-сценічного танцю: біографічний довідник / уклад. О. П. Колосок. Київ : ДАКККіМ, 2008. 116 с.
6. Маркевич Л. А. Трансформація системи художньої мови української національної балетної вистави в 20-80 роках ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 21 с.
7. Рожок О. В. Хор, овіяний народною любов'ю. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2014. №3. С. 116-123

8. Скопцова О. М. Становлення та особливості розвитку народного виконавства в Україні (кінець ХІХ-ХХ століття): Автореф. дис...канд. Мистецтвознав.: 17.00.01. Київ, 2005. 20 с.

9. Туркевич В. Хореографічне мистецтво України у персоналіях : бібліографічний довідник. Київ, 1999. 224 с.

10. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=10587 (дата звернення: серпень 2020).

11. Національний заслужений академічний український народний хор України ім. Г. Верьовки. URL: <https://veryovka.com/history/> (дата звернення: серпень 2020).

References

1. Burban, M. (2011) On the way to professionalism. *Youth and the market*, 11, 82–86 [in Ukrainian].
2. Gutnyk, I. (2020). Oleksandr Kolosok: with his soul – to dance, with his heart – to pedagogy. *International scientific-practical conference “Traditions and innovations in choreographic culture (to the 50th anniversary of the Department of Choreography of Kyiv National University of Culture and Arts)”*. (pp. 20–23). Kyiv: KNUKіM Publishing Center [in Ukrainian].
3. Interview with O. Kolosk, (2002, April 25). Kyiv. Taken by I. Gutnyk. Manuscript [in Ukrainian].
4. Kolosok, O.P. (Eds.) (2008). *Masters of folk-stage dance: a biographical guide*. Kyiv: DAKKKіM [in Ukrainian].
5. Lugovenko, T.G. (2012). Children’s amateur folk dance groups in the process of choreographic art in Ukraine in the XX – at the beginning of the XXI century. *Extended abstract of the candidate’s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Markevich, L.A. (2019). Transformation of the system of the artistic language of the Ukrainian national ballet performance in 20-80 years of the XX century. *Extended abstract of the candidate’s thesis*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
7. Rozhok, O.V. (2014). Choir, shrouded in folk love. *Journal of the P.I. Tchaikovsky National Academy of Music of Ukraine*, 3, 116-123 [in Ukrainian].
8. Skoptsova, O.M. (2005). Formation and features of the development of national performance in Ukraine (the end of the XIX-XX centuries). *Extended abstract of the candidate’s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Turkevych, V. (1999). *Choreographic art of Ukraine in personalities: bibliographic reference book*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Encyclopedia of modern Ukraine. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=10587 [in Ukrainian].
11. G. Veryovka Ukrainian National Honoured Academic Folk Choir of Ukraine. Retrieved from <https://veryovka.com/history/>[in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.09.2020
Отримано після доопрацювання 22.10.2020
Прийнято до друку 27.10.2020